

Mirjami Päivärinta
Hannu Päivärinta
27.11.2008

VESILAHDEN HAUTAUSMAA

Hautausmaan sijainti ja historia

Kirkko, keskiaikainen kivisakasti, tapuli, siunauskappeli ja hautausmaa muodostavat kokonaisuuden. Niiden kanssa maastoa myötäilevä maantie ja vanha rakennuskanta tekevät kirkon seudusta merkittävän kulttuurimaiseman.

Ennen nykyistä kirkkoa lienee Vesilahdessa ollut 5-7 kirkkoa ja kristillisen tavan mukaan silloin haudattiin kirkon lattian alle ja kirkkomaalle jossakin ”arvojärjestyksessä”. Nykyisen kirkon (vuodelta 1802) lattian alle ei ole koskaan haudattu. Hautausmaan vanhin osa on kivisakastin ja sankarihautojen puoleinen osa. V. 1838 saatiin lisää tilaa hautausmaalle, kun purettiin satoja vuosia vanhat kivikirkon seinämät. Näistä muurikivistä tehtiin hautausmaan ympärille kiviaita.

Hautausmaan seuraavaan todelliseen laajentamiseen ostettiin lähes 1 ha lisämaata. Näihin multiin haudattiin ensimmäisenä its tr Matilda Siren 1890 ja hänen haudalleen seurakunta lahjoitti muistokiven.

60-luvun alussa
hautausmaan laajennustöitä
tehtiin talvipakkasilla ja
täyttöhiekka tuotiin jääteitse
Säijästä. Betoninen
ruumiskellari jätettiin
hajottamatta ja myöhemmin
hautoja kaivettaessa se
”laiskuus” on kostautunut
ikävästi.

Tämän hautausmaan lohkon
ensimmäinen hauta on
Laukon tilanhoitajana
Haarlan ajan toimineen
Olavi Sollan, vuodelta 1965.

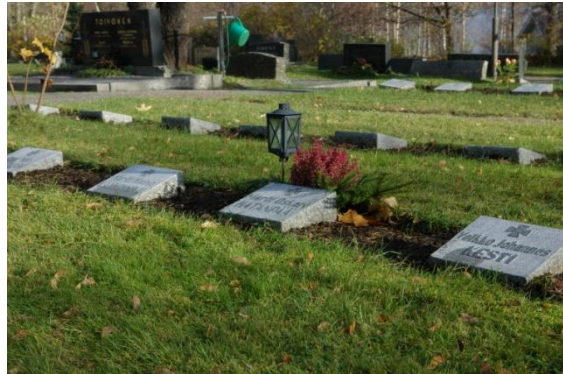
Hautausmaa sai v. 1996
perusteellisen uudistumisen.
Uudet tiilitolpat ja
rautaportit (edelliset olivat
vuodelta 1879) ovat
antamassa arvokkuutta
sisäänsä sulkemalleen
alueelle ja pyhyiden
tunnetta, kun astuu niistä
sisään.

Vielä kerran on ostettu
lisämaata. Pinta-ala on
kokonaisuudessaan n. 3 ha.
Hautausmaan perustaminen
on aiheuttanut suuret
kustannukset, mutta
hautauskapasiteettia pitäisi
nyt olla 50 vuotta eteenpäin,
sillä uusimmalle alueelle
suoritetaan syvähaudaus ja
vanhoihin hautoihin voi
vielä paljon haudata.

Muistomerkkityypit

Vesilahden sankarihauta on kaakkoiskulmalla. Alun perin jokaiselle vainajalle pystytettiin valkoinen puuristi, mutta hauta-alueelle Mikael Nordenswanilta tilatun varsinaisen suunnitelman mukaan puuristit korvattiin harmaagraniittisilla laatoilla. Sankaripatsas, punagraniittisen kuution päällä on pronssista valettu polvistunut kypäräpäinen nuori sotilas. Hänellä on vasemmassa kädessä ase ja oikeassa on soihtu. Pronssisotilas on Rich. Rautalinin tekemä. Jalustassa on teksti: ”Kunnia kaikkensa antaneille uhrinsa kalleimman kantaneille 1939-40 1941-44” ja alapuolella kentälle jääneiden nimet.

Karjalaan jääneiden muistomerkki, joka on Vesilahden karjalaisten toimesta pystytetty 1955, on sankarihauta-alueen läheisyydessä. Se on vaakakivi, vasemmassa yläkulmassa on Karjalan vaakuna, keskellä latinalainen risti ja oikeassa reunassa teksti.

Laukon Kartanon hautakappelina toimi kivisakasti. Laukon siirryttyä Törngrenien omistukseen luovutti tämä suku kivisakastin seurakunnalle 1834. Tämän jälkeen Kurkien maalliset jäännökset siirrettiin kivisakastista pois kirkkomaan multiin. Paikka ei ole tiedossa.

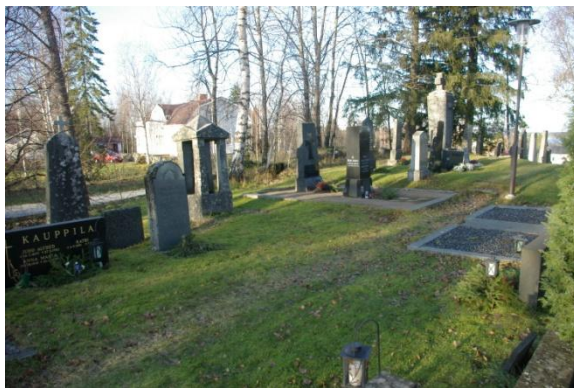
Vuoden 1918 tapahtumien muistomerkkejä ei ole hautausmaalla.

Kivisakastin ja sankarihautojen puoleinen alue on tasaisella maalla, yhtenäinen, profiililtaan matala. Siellä on haudoissa reunakivet ja muistomerkit pääosin vaakakiviä, yhteensä n. 200.

Siunauskappelilta pohjoiseen, järvelle päin, hautausmaa on rinteessä. Kappelin länsipuolella on vanhoja pystykiviä, erittäin suuriakin, kuitenkin hevospelein saatu paikalle. Niiden suunta on itään. Näissä haudoissa on paljon ammattinimikkeitä ja muutankin vanhuutensa takia kiinnostavaa, kuin historian kirjaa lukisi.

Kappelin itäpuolella hautojen suunta on etelään tai pohjoiseen ja kivet ovat vaakakiviä. Tällä alueella, kauempana kirkosta ovat keskittyneet puu- ja rautaristit, laatat ja ns. matkalaukut. Siellä on vanha rivihauta-alue.

Hautausmaan koillisosan haudat ovat reunakivettömiä ja kivet matkalaukkumallisia

Vesilahtelainen pitäjänseppä Karl Lind (1836- 1921) ei ole lepäämässä itse tekemänsä rautaristin alla. Hän oli taitava lukkoseppä. Hautausmaan pohjoispuolella sijaitsevassa pajassaan hän takoi satoja hautaristejä. Ne ovat kaikki erilaisia, kaukaa katsoen samanlaisia. Lähellä siunauskappelia on risti, jonka teksti rautalevyssä näkyy (entisöity). Ristejä on koottu hautausmaan pohjoisosaan ja niitä on säilössä kellotapulissakin. Lind oli muuttanut kirkonkylään tavaroineen Vesilahden Salospohjasta lautalla, jonka hän rakensi oman talonsa purkutavarasta.

Vain kolmessa haudassa on ympäröivä aitalaite, kahdella kettinkiaita ja yhdellä takorautainen aita.

Taidehistoriallisista tyylipiirteistä mainittakoon: jugend (tyylitelty kukkaköynnös), uusgotiikka (valurautaristejä).

Yksi irrallinen reliefi, pikkupoikaa, enkeli- tai naishahmoa ja kasviaiheita esittäviä reliefimäisiä kohokuvia on muutama. Usein koristeaiheet on kaiverrettuja tai kiillotettuja. Metallisia irtoristejä tai lintuja on uudemmissa kivissä. Kirjasintyyppi on usein antikva, vanhoista voi löytää fraktuuraa. Vanhojen (metalliristien) päiväys on muotoa 18 $\frac{14}{5}$ 32.

Puusto ja maasto

Hautausmaalla on ollut puustoa vielä nykyistä runsaammin, mutta hautausmaan remontin yhteydessä kaadettiin paljon puita. V.2005 tehtiin puustokartoitus ja suuria puita on jo kaadettu lahovikaisuutensa vuoksi ja esim. ensi talven aikana kaadetaan 10 puuta. Puuston muodostavat koivut, lehtikuuset ja vaahterat ja vähemmässä määrin tavalliset kuuset, siperianpihdet ja tammet. Hautoihin liittymättömiä pensaslajeja ovat sireeni, ruusu, orapihlaja, hernepensas, tuomipihlaja, orapihlaja ja kanadantuija. Hiekkakäytävät ja sepeli- tai hiekkapintaiset haudat antavat ilmeensä suurimmalle osalle hautausmaata, nurmella olevat haudat lisääntyvät ja tekevät vehreämpää tuntua lumettomaan aikaan. Hautakivissä on hienoja, mielenkiintoisia sammalia ja jäkeliä.

8

Värssyt

Rautaristi pusikossa
BIII
Kippari

Kuolon unen jälkehen puetaan mä muotoon uuteen kirkastettuun kauniiseen joka kelpaa ikuisuuteen saadaksesi Jeesusta ijänkaiken katsella.

AIV
Rovasti Frans Kärki 1884-1965 ja Ester Salome !883-1952

On hurskaus mulla ainoa:
vain syntein anteeksantamus

BII
Emma Ivendorff 1856-90 ja poikansa Alku

Hyvin te uskolliset palvelijat vähässä olitte uskollisia
Minä panen teidän paljon haltijoiksi
Menkää Herran iloon

Sama kivi Anna Rosina

Me uskomme syntein anteekssaamiseen ja ruumiin ylösnousemiseen ja ijankaikkisen elämän

AII
Muisto Vesilahden seurakunnalta ensiksi haudatulle uudella hautausmaalla
Sakoisten Hukarin its. tr.
Matilda Siren 1889-1890
Mark 10.14
(Mutta kun Jeesus sen näki, narkästyi hän ja sanoi heille: ”Sallikaa lasten tulla minun tyköni, älkää estäkö heitä, sillä senkaltaisten on Jumalan valtakunta.)

Sjöstedt
BIV

Niin kuin isä armahtaa lapsiaan niin Herra pelkääväisiään Psal: lu 103, Wär 13

Armollinen ja laupias on Herra, hidas wihaan ja sangen hyvä. Psal 145 8

Rautaristit (RR)
AVI 37
Amanda Lehtonen

Näin sanoo Herra toimita talosi sillä sinä kuolet eikä parane.

RR
Tyyne Pohjala
BIV
Ei piika ole kuollut vaan makaa

Josefiina Honkki 1922

Herra opeta meitä ajattelemaan, että meidän kuoleman pitää että ymmärtäväksi tulisimme

RR
AVI 110
Matti Mäkelä 1930

Isä riutumistaan riutui
kuulo hiipui hiljalleen
Loppuneet on isän vaivat
pääsi lepoon hiljaiseen

RR
AIV 236
Amanda Katariina Parta 1878-1906

Siis rauhan maassa
tuoll' autuaassa
Nyt nauti lepoa suloisaa
Me muistellemme ja siunailemme
sydäntäs hellää
rakastavaa

RR
AI 10 BIV 90

Sillä Kristus on minulle elämä ja kuolema on minulle voitto

RR
AIII

Ilon ja autuuden ääni on vanhurskasten majoissa Ps 118 15

RR
AII
Hinsalan Hukian emäntä 1836-1891 Miina Kristianintytär

Arpa lankesi minulle kauniimmissa
Minä olen jalon perimisen saanut

RR
AVI 160
Jokela
Valvokaa sillä ette tiedä koska ylkä tulee

RR
AIII 240
Herman Lepistö
Ei hän ole kuollut vain makaa

RR
BII (Kirkkoa lähin hauta)
Tässä maan tyvenessä haminassa lepää talon isäntä

Akseli Henrikinpoika Jaakola 1806-1857 Palhon kylästä

ja hänen poikansa Benjamin 1857-1858

Muista ettei kuolema viivyttele Syrj. 4l 12v

Kirsti Marjaana Jaakola 1933-1935

BII 204
Silvo Frans k.1968, Lyydi 51, 96, 2007

ELÄN RAKASTAN RUKOILEN

Kullattu teksti, musta kivi

Hautausmaakierros

Lähdimme etsimään hautoja, joissa lepäävät Vesilahden kunnan ja seurakunnan kehittymiseen vaikuttavia henkilöitä. 1800- luvun vaihtuessa 1900-luvuksi tällaiset henkilöt olivat papistoa, koulujen alulle panijoita, kirkonvartija ja muut opettajat. Varakkuus ja vaikutusvalta kulkivat käsi kädessä. Löytyi kyllä muitakin mielenkiintoamme herättäneitä muistomerkkejä: muistomerkki itse(vanha ,erilainen, lapsen, ihmiskohtalo, tunnettuus).

Haudat, suvut, henkilöt

Sankarihauta Karjalaan jääneet Kettinki ympärillä Leiponen Pikkupiika

Lilljestränd Sjöstedtit Taulaniemi Jaakola Laatikainen ja Brasse Ticklenit

Penttinen Ivendorff Nopolat Höyssä Arvi Kurikan emäntä

Peltonen, Soini Söyrinki Moderni (arkkitehti Hakkinen)

Vanhoja kiviä (ammattinimikkeet ja tekstityypit)

Pohjala

Vanhat(hevosella töitä)

Hakkila

Heikkilä

Seppälä

Kärki

Uuden ensin 1890 Viimeisin alue ja lapsen hauta

Lindin ristit

Alha

Peltonen

(Boinoffsky)

Lahoava puuristi ja kunnossa oleva

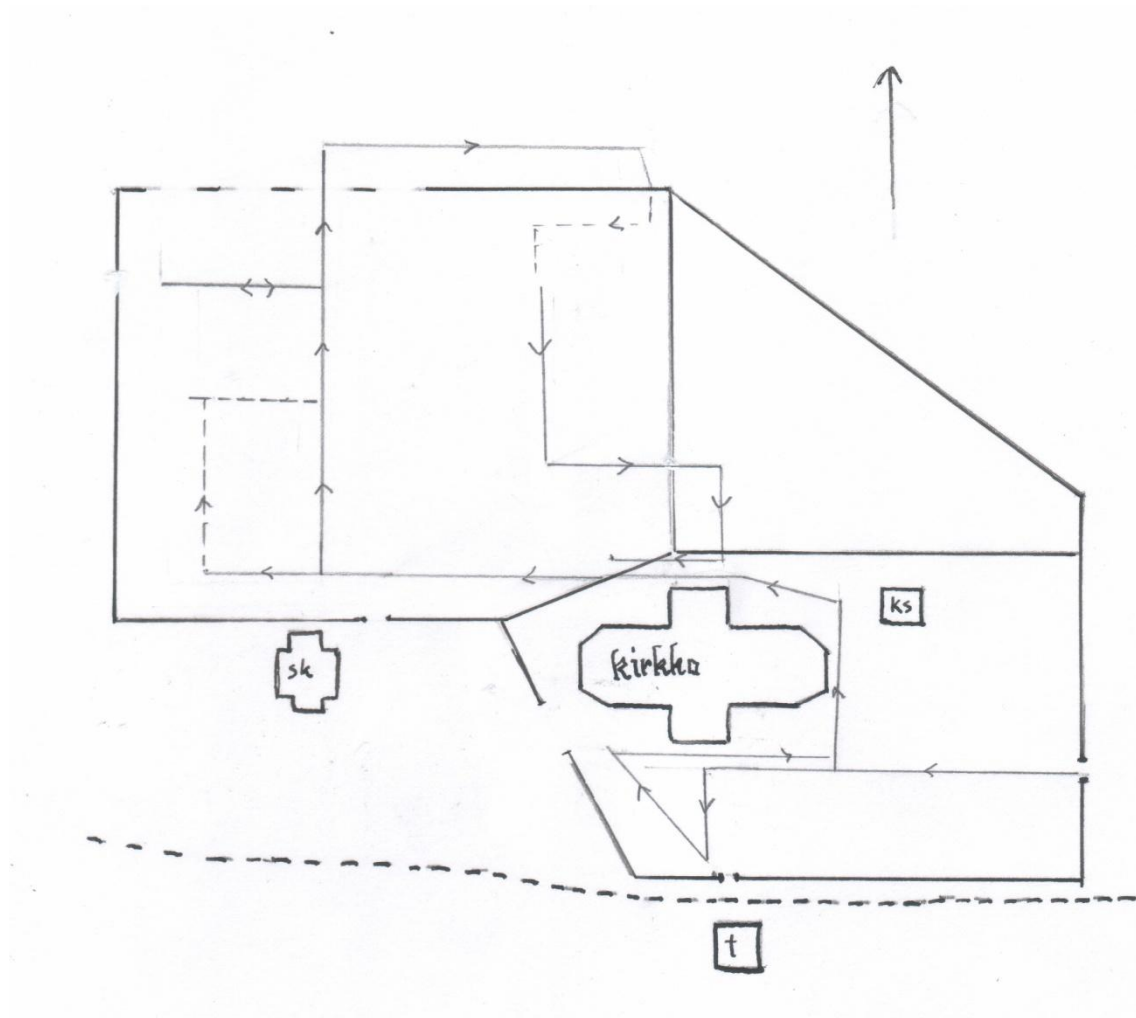
Lindin hauta

Haapasen Mirjami ja Mäkelä(teksteistä lisää)

C-osan ensimmäinen (Solla)
Matkalaukkumallit

Betoninen ruumiskellariongelma

Takorautaristit

Suntioiden kertoma

4.11.08 Reino Höyssä

Vesilahden seurakunnan suntio 1957 - 1964.

Haudat kaivettiin käsin. Hiekan ja saven sekainen maa jäättyi kovaksi. Käytössä ei ollut lämmittimiä. Pieni alku oli saatava rautakangella, sitten pieniä paukkuja.

Sakastista kirkkoon päin yhdessä kohdassa oli paljon pääkalloja. Siihen aikaan miehet lapioivat haudan umpeen muun saattoväen veisatessa. Pääkalloja oli suntion toimesta haudattu piiloon pohjalle.

Eräässä kaivauksessa löytyi puukko, jonka paikka olisi voinut olla vainajan rinnan kohdalla. Kerran esiin tuli hyvin säilyneet nahkasaappaat sisällään sääriluut.

Kultahampaita ja sormuksia tuli lapioidessa löytäneeksi. Nämä suntio laittoi uuden haudan pohjalle.

Ojalan hautaan oli aiemmin haudattu vaimo ja hauta oli helppo kaivaa. Siksi suntio jätti vain lauantai-illan lapiointia varten. Kun hän oli lapioinut puolisen metriä, tuli vastaan kallio. Hautaus sunnuntaina sai suntion raapimaan päätensä ja ratkaisuksi hän alkoi soitella räjäyttäjää. Matikaisen välineistö oli jossain Kylmäkoskella ja arvelivat Marttilan Niilon Onkemäeltä saavan kallion murskaksi. Marttilankin välineet olivat kaukana takamailla, mutta hän lähti hakemaan ja jo aamuyöllä leposija oli valmiina.

Suntio taas iltamyöhällä kaivoi hautaa. Hän kuuli lähestyvän naisäänen hokevan: kosto Mikon puolesta. Lähestyjä ei tiennyt kaivannossa olevasta miehestä, mies alkoi pitää pahaa ulinaa ja nainen sai jalat alleen, helmat senkuin heilui. Selvisi kyllä myöhemmin, että lähistöllä asuvan naisen kissa oli ammuttu.

Tuulisena, pimeänä lokakuun iltayönä kaivajaa hämmästytti omituinen toistuva ääni. Seuraavana aamuna oli lähdettävä katsomaan, löytyykö sille selitystä. No, kahden puun risteävät oksat hankasivat toisiaan, ei sen kummempi peto.

Viisikymmentä vuotta sitten toukokuussa (1958) oli Reino Höyssä Irja vaimonsa kanssa haravoimassa hautausmaata vielä iltamyöhällä. Käydessään kahvilla he kuulivat uutisista, että Oriveden kirkko oli poltettu ja radiossa annettiin polttajien tuntomerkit. Irja totesi, että hän näki miehet hautuumaalla ja seuraili heitä, jolloin he kysyivät häneltä, missä on sankarihaudat. Hän neuvoi ja miehet lähtivät siihen suuntaan, mutta pysähtymättä kohdalla poistuivat hautuumaalta. He soittivat heti konstaapeli Atte Sorrille, joka kehotti heitä menemään takaisin kirkolle ja että hän lähettää kolme miestä paikalle. He vahtivat aamuun asti, mutta mitään ei tapahtunut, koska rosvot olivat menneet hautuumaalta Sakoisiin johonkin latoon nukkumaan. Aamulla Sakoista soitettiin, että siellä oli kaksi epäilyttävän näköistä miestä. Sorri meni paikalle ja pidatti heidät. Kuulustelussa he myönsivät, että heillä oli tarkoitus polttaa myös Vesilahden kirkko, mutta kun joku nainen seurasi heitä koko ajan, niin hommasta ei tullut mitään, vaikka sytykkeetkin oli mukana. Heillä oli kyllä aluksi ollut tarkoitus polttaa Akaan kirkko, mutta kun sen lähellä oli niin paljon puutaloja ja olisi tullut niin suuret vahingot, he päätyivät Vesilahden kirkkoon. Perusteluina poltoilleen he sanoivat, että saisi näin huonona aikana työllisyyttä parannettua. .

Kaksi erilaista hautausta:

1. 156 kukkalaitetta (seppelettä) laskettiin Mikko Leiposen, Jokioisilta, haudalle. Mikko Leiponen oli kunnanvaltuuston puheenjohtaja

2. Marraskuussa Mantereen Marttilan hautauspäivä oli oikein räntäsateinen. Miehet kuitenkin lapioivat haudan umpeen ja suntio otti tukilautoja ylös. Mustat juhlahousut olivat polveen asti savessa.

C hauta-alueesta

Vanhan ruumishuoneen betoniseinät jätettiin hiekkaan. Mitenkähän on haudan kaivuut sillä kohden onnistuneet??

Tämän osan hiekka tuotiin Säijästä kuorma-autoilla jäätä pitkin. Se talvi oli hurjan kylmä, jään paksuus 90 cm.

Ei yleensä häiriöitä hautausmaalla. Kerran olivat pojat tulleet ampumaan pienoiskiväärillä variksia ja se sai suntion suuttumaan ja ajamaan heidät pois lapion kanssa.

Reino Höyssä oli jo eläkkeellä, kun hänen äitinsä Matilda kuoli 1989. Esko Salonen oli suntiona. Reino pyysi saada tehdä äitinsä haudan: ”äiti teki minulle monet petit, jos minä tekisin nyt hänelle.”

1946 vihki piispa Gulin siunauskappelin uudelleen. Vihkimistilaisuudessa hän sanoi: ”Täältä ovat esi-isät aloittaneet viimeisen matkansa, täältä tekin saatte aloittaa”.

10.11.2008 Esko ja Päivi Salonen

Suntion tehtäviä hoiti Esko Salonen 1981 - 1996 ja Päivi Salonen hänen jälkeensä.

Esko kaivoi haudat vielä lapiolla, mutta talvipakkasilla oli käytössä lämmitin, jolla maa sulatettiin. Nykyään työ on ulkoistettu ja tehdään kaivinkoneella. Vuonna 1987 oli kovat pakkaset ja flunssaan kuoli paljon vanhuksia. Yhtaikaa oli 15 arkkua odottamassa maan poveen pääsyä. Silloin 25 asteen pakkasessa haudattiin 5 vainajaa per viikonloppu. Hautauspalvelu Salomaalla oli ongelmia saada arkut siunattavaksi vuorollaan.

Hautausmaan ”remontissa” kaadettiin paljon puita. Puuston kuntokartoitus tehtiin v.2005 ja talvella 2008 kaadetaan 10 vanhaa, lahovikaista puuta.

Hautoja on n. 2000, uudelle hautausmaalle, jossa on syvähautaus, mahtuu 1000. Tilan on arvioitu riittävän 50 vuotta eteenpäin.

Hautauksia ei ole tarvinnut siirtää esim. rajuilman vuoksi. Palopilli on ruvennut Eskon aikana kerran soimaan, kun arkkua kannettiin ulos. Sähkökatkoksen aikana on suntio joutunut pumppaamaan ilmaa uruille.

Lähteet

Kirsti Arajärvi: Vesilahden historia

Vesilahti 600-vuotisjulkaisu

Kirsi Kaivanto: Vesilahden hautausmaa

Yrjö Punkarin internetsivut

Sukuselvityksiä internetistä